

SVEA HOVRÄTT
Avd. 02

DOM
2002-12-10

Stockholm

DT 103
Mål nr T 820-02

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts, avd. 7, dom 2001-12-28, i mål T 10703-98,
se bilaga A

KLAGANDE OCH MOTPART

Administration av litterära rättigheter i Sverige, ALIS, 802401-2018,
David Bagares gata 22, 111 38 Stockholm

Ombud

Advokaten Jonas Westerberg och jur. kand. Magnus Kylhed,
Box 1766, 111 87 Stockholm

KLAGANDE OCH MOTPART

Handelsbolaget Svenska Dagbladets Aktiebolag & Co, 902004-3619,
105 17 Stockholm

Ombud

Advokaterna Peter Danowsky och Niclas Carlsson,
Box 16097, 103 22 Stockholm

SAKEN

Upphovsrättsintrång

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer punkten 1 i tingsrättens domslut.
2. Med ändring av punkten 2 i tingsrättens domslut fastställer hovrätten att Handelsbolaget Svenska Dagbladets Aktiebolag & Co till följd av att artikeln "Smultron till en Lady i keps", författad av Kerstin Hallert, och dikten "Astrid", författad av Lennart Hellsing, digitalt överförts till, lagrats samt tillgängliggjorts för allmänheten på Svenska Dagbladets hemsida på Internet, är skyldigt att utge ersättning till Administration av litterära rättigheter i Sverige, ALIS också enligt 54 § andra stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 STOCKHOLM	Birger Jarls Torg 5	08-700 34 00	08-21 93 27	09.00 – 11.30 12.30 – 15.00

3. Hovrätten fastställer punkten 3 i tingsrättens domslut.

4. Handelsbolaget Svenska Dagbladets Aktiebolag & Co skall ersätta Administration av litterära rättigheter i Sverige, ALIS dess rättegångskostnader i hovrätten med etthundratjugosjutusensexhundrasjuttiofem (127 675) kr, varav 121 600 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN M.M.

Administration av litterära rättigheter i Sverige, ALIS (ALIS) har yrkat att hovrätten fastställer ersättningsskyldighet för Handelsbolaget Svenska Dagbladets Aktiebolag & Co (Svenska Dagbladet) också enligt 54 § andra stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

Svenska Dagbladet har yrkat att hovrätten ogillar ALIS talan, befriar Svenska Dagbladet från skyldigheten att ersätta ALIS för dess rättegångskostnader vid tingsrätten samt förpliktar ALIS att ersätta Svenska Dagbladet för dess rättegångskostnader där. Svenska Dagbladet har vidare yrkat att hovrätten i allt fall beslutar om en annan fördelning av rättegångskostnaderna vid tingsrätten än vad tingsrätten har gjort.

Parterna har bestritt varandras ändringsyrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen

Parterna har i hovrätten åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som vid tingsrätten. ALIS har dock förtydligat sin talan på så sätt att ALIS inte gör gällande att Svenska Dagbladets förfogande utgör uppsåtligt upphovsrättsintrång.

Svenska Dagbladet har i hovrätten påpekat att tidningen Svenska Dagbladet har tillhandahållits i digital form på Svenska Dagbladets hemsida på Internet alltsedan midsommar 1995. ALIS har vitsordat detta förhållande, men har framhållit att omfattningen av vad som har tillhandahållits

på Svenska Dagbladets hemsida har varierat och att det i det avseendet har skett en utveckling.

I hovrätten har tingsrättens bandupptagningar av förhören med Lennart Hellsing och Kerstin Hallert spelats upp. Härutöver ha skriftlig bevisning åberopats.

Ersättningsskyldighet enligt 54 § första stycket upphovsrättslagen

Det är ostridigt i målet att Kerstin Hallerts artikel och Lennart Hellsings dikt åtnjuter upphovsrättsligt skydd. Som tingsrätten har konstaterat är det mellan parterna också ostridigt att Svenska Dagbladets utnyttjande av artikeln och dikten på tidningsföretagets hemsida på Internet innebär såväl exemplarframställning som tillgängliggörande för allmänheten.

Kerstin Hallert och Lennart Hellsing har år 1996 respektive 1995 träffat avtal med ALIS. Härigenom har de överlåtit rätten att förvalta upphovsrätten till sina verk utom såvitt avser sådant som ingår i avtal som träffats för det första offentliggörandet av verken, det s.k. primäravtalet. Kerstin Hallert och Lennart Hellsing har bekräftat att avtalen fortfarande gäller och har förklarat sig dela ALIS uppfattning om att det i målet aktuella utnyttjandet är sådant att det omfattas av avtalen med ALIS. Frågan om ifall Svenska Dagbladets ifrågavarande utnyttjanden omfattas av primäravtalen är avhängig framförallt av vad som kan anses avtalat mellan upphovsmännen och Svenska Dagbladet, vilket är en av de frågor som skall prövas i målet. Samma rätt som hade tillkommit upphovsmännen att föra talan om denna fråga för det fall att de inte hade träffat avtal om förvaltning av sina upphovsrättigheter måste rimligen, i den situation som nu är för handen, tillkomma ALIS. ALIS har därför rätt att föra talan i målet.

Svenska Dagbladet har hävdat att det finns påtagliga likheter mellan ett digitalt utnyttjande på Internet och vad som får betraktas som en mera traditionell publicering av en tidning i pappersform. Också enligt hov-

rättens mening finns det vissa likheter mellan de båda publiceringsformerna. Framförallt är det i båda fallen påtagligt att det material som publiceras enkelt, på olika sätt och utom upphovsmännens kontroll kan vidareanvändas. Det digitala utnyttjandet innebär emellertid en användning av ett i förhållande till traditionell tidningspublicering nytt medium med vad som får sägas vara väsentligt utökade möjligheter till spridning och mångfaldigande. Hovrätten delar därför tingsrättens bedömning att ett digitalt utnyttjande av tidningsmaterial på en hemsida på Internet får anses vara någonting helt annat än en publicering vid ett tillfälle i en tryckt papperstidning.

En upphovsman kan enligt 27 § upphovsrättslagen helt eller delvis överlåta rätten att förfoga över sitt verk. Med vissa undantag gäller härvid avtalsfrihet, dvs. parterna kan avtala om de villkor för överlåtelsen som de anser rimliga. Parternas överenskommelse kan vara såväl uttrycklig som tyst. Avtal om överlåtelse eller upplåtelse av upphovsrätt bör dock uttryckligen ange vad som överläts respektive upplåts. Den s.k. specificationsprincip som anses gälla inom upphovsrätten innebär att de delar av upphovsrätten som inte enligt vad som framgår av avtalet har överlåtits eller upplåtits anses stanna kvar hos upphovsmannen.

Avtalen mellan Svenska Dagbladet och Kerstin Hallert respektive Lennart Hellsing angående medarbetarskap på frilansbasis (de s.k. ramavtalen) anger inte vilka typer av förfoganden som Svenska Dagbladet har rätt till. Som tingsrätten har angivit har dock framkommit att sådant digitalt utnyttjande som det är fråga om i målet varken var aktuellt vid den tidpunkt då avtalstexten formulerades eller då Kerstin Hallert och Lennart Hellsing undertecknade sina respektive avtal. Någon rätt för Svenska Dagbladet att utnyttja verken på Internet avsågs således inte när avtalen ingicks.

Eftersom avtalsparterna disponerar över avtalet kan emellertid, även på upphovsrättens område, parternas tillämpning av ett avtal medföra att

detta ändras. Att en sådan ändring kommer till stånd torde när det gäller mera varaktiga avtalsförhållanden inte vara helt ovanligt. Då det i princip krävs ett nytt avtal för ändring av ett tidigare måste emellertid också i sådana fall förhållandevis höga krav ställas för att en ändring av det tidigare avtalet skall anses ha skett. För att ett avtal skall ändras genom den ena avtalspartens passivitet krävs naturligtvis ännu lite mer, särskilt om ändringen innebär en fördel för den andra avtalsparten.

Frågan är då om innehållet i avtalen genom texten i Svenska Dagbladets redaktionsruta eller på något annat sätt har kommit att ändras eller, genom agerande från avtalsparternas sida, kompletteras.

Ramavtalen förnyades automatiskt och gällde därför till sin lydelse också i november 1997 då artikeln och dikten publicerades i papperstidningen Svenska Dagbladet och gjordes tillgängliga på Svenska Dagbladets hemsida. Det får enligt hovrätten anses sannolikt att Kerstin Hallert och Lennart Hellsing, som båda regelbundet läste tidningen Svenska Dagbladet, inför publiceringen i november 1997, på något sätt hade hört talas om Svenska Dagbladets under sommaren 1995 startade verksamhet på Internet. Det har emellertid inte framkommit att de före publiceringen av deras verk hade fått sådan närmare kännedom om denna verksamhet och vad den innebar att det ålåg dem att för egen del vidta några åtgärder för att undvika att Svenska Dagbladets förfoganderätt enligt avtalen utökades. Avtalen har därför inte ändrats genom Kerstin Hallerts eller Lennart Hellsings passivitet.

Som hovrätten tidigare konstaterat innebar Svenska Dagbladets utnyttjande av tidningsmaterial på hemsidan på Internet någonting helt annat än den publicering som tidigare hade förekommit. För det fall Svenska Dagbladet hade velat få till stånd en komplettering av ramavtalen får det därför anses ha ålegat tidningsföretaget att på ett tydligt sätt tillfråga upphovsmännen om detta eller på annat sätt klargöra om deras alster fick användas också på detta nya sätt. Att så skulle ha skett i fråga om Lennart

Hellsing har Svenska Dagbladet inte gjort gällande. När det gäller Kerstin Hallert har framkommit att hon inför publiceringen av "Smultron till en Lady i keps" blev upplyst om att artikeln skulle "till nätet" och att hon då inte hade några synpunkter på detta. Det har emellertid inte framkommit i vilket sammanhang som upplysningen om publicering på Internet lämnades eller vilket syftet med upplysningen var. Inte heller har det framkommit att den närmare innebörden av ett utnyttjande av artikeln på Internet klargjordes. Mot denna bakgrund kan upplysningen i kombination med Kerstin Hallerts närmast nollställda reaktion på denna inte medföra att Svenska Dagbladet givits rätt att utnyttja artikeln också på Internet.

Hovrätten kommer sålunda liksom tingsrätten till slutsatsen att Svenska Dagbladet utan avtal och därmed olovligen utnyttjat såväl Kerstin Hallerts artikel som Lennart Hellsings dikt. Som tingsrätten har funnit innebär detta att Svenska Dagbladet har gjort sig skyldigt till upphovsrättsintrång.

Till följd av det anförda är Svenska Dagbladet skyldigt att utge skäligen vederlag enligt 54 § första stycket upphovsrättslagen för det olovligen utnyttjandet av artikeln och dikten. Tingsrättens domslut skall därför fastställas i denna del.

Ersättningsskyldighet enligt 54 § andra stycket upphovsrättslagen

För att ersättningsskyldighet enligt 54 § andra stycket upphovsrättslagen skall fastställas krävs att Svenska Dagbladets intrång skett av oaktsamhet.

Avtal om upphovsrättigheter utgör ett väsentligt moment i varje tidningsföretags verksamhet. Det är därför berättigat att ställa förhållandevis höga krav på aktsamhet när det gäller sådana företags hantering av upphovsrättsskyddade verk. Utifrån vad som har framkommit i målet kan

antas att Svenska Dagbladet i november 1997 var väl medvetet om de krav på ytterligare ersättning som de fristående upphovsmännen hade. Huruvida Svenska Dagbladet också kände till att Kerstin Hallert och Lennart Hellsing var medlemmar i ALIS saknar härvid betydelse. Även med den inställning som Svenska Dagbladet har hävdad i målet – att ramavtalen innebar att Svenska Dagbladet haft rätt att utnyttja verken på sin hemsida på Internet – har det därför funnits anledning för Svenska Dagbladet att se över det aktuella avtalsförhållandet, t.ex. genom att undersöka upphovsmännens inställning till förfogandet i fråga. Att så uppenbarligen inte har skett har lett till det nu konstaterade intrånget i Kerstin Hallerts och Lennart Hellsings upphovsrätt. Svenska Dagbladets utnyttjande av verken digitalt måste till följd av det anförda anses ha varit oaktsamt.

Frågan är då om tillräckliga förutsättningar föreligger för att bifalla ALIS fastställsetalan också i denna del.

Vad som skall prövas i målet får bedömas framför allt utifrån hur ALIS har utformat sin fastställsetalan. Käromålet kan med anledning av hur 54 § upphovsrättslagen är uppbyggd sägas vara uppdelat i två moment med anknytning till bestämmelsens första respektive andra stycke. När det gäller yrkandet med anknytning till andra stycket har ALIS, utöver själva intrångsfrågan, uppenbarligen i första hand velat få till stånd en prövning av om Svenska Dagbladets intrång varit oaktsamt eller, med andra ord, en prövning av ersättningsskyldigheten som sådan. Emellertid får det i ALIS talan, enligt hovrättens mening, också anses ligga ett påstående om att Svenska Dagbladets oaktsamhet lett till åtminstone någon skada.

Mot denna bakgrund bör det för ett bifall till ALIS fastställsetalan i denna del som utgångspunkt vara tillräckligt att det kan konstateras att ett oaktsamt intrång har förekommit. Denna utgångspunkt bör dock inte gälla om det utan vidare kan uteslutas att intrånget har lett till någon

egentlig skada. I ett sådant fall skulle ett fastställande av ersättnings-
skyldighet vara tämligen meningslöst och det krav på fastställelseintresse
som följer av 13 kap. 2 § rättegångsbalken skulle heller inte vara upp-
fyllt.

Utifrån vad som har framkommit i målet om Svenska Dagbladets utnytt-
jande av artikeln och dikten på hemsidan på Internet kan det enligt
hovrättens mening antas att ALIS, i egenskap av förvaltare av Kerstin
Hallerts och Lennart Hellsings rättigheter, lidit åtminstone någon sådan
skada som avses i 54 § andra stycket upphovsrättslagen. ALIS yrkande
om fastställelse av ersättningsskyldighet för Svenska Dagbladet skall
därför bifallas också i denna del. Tingsrättens dom skall ändras i enlighet
härmed.

Rättegångskostnader

Hovrättens ställningstagande innebär att ALIS haft full framgång med sin
talan. ALIS har därför fullt ut rätt till ersättning för sina rättegångskost-
nader både vid tingsrätten och i hovrätten. Detta innebär att tingsrättens
domslut skall fastställas i fråga om rättegångskostnader. Yrkat belopp i
hovrätten är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2003-01-07

I hovrättens avgörande har deltagit hovrättsråden Kristina Boutz och
Ulrika Beergrehn, tf. hovrättsassessorn Christoffer Démercy, referent,
samt adjungerade ledamoten advokaten Dag di Meo. Enhälligt

Den som vill överklaga hovrättens avgörande skall göra detta genom att skriva till Högsta domstolen.

Skrivelsen skall dock skickas eller lämnas till hovrätten. Den skall ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av det överklagade avgörandet.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen skall pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast

1. om det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen
2. om det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag och nummer för avgörandet),
3. den ändring i avgörandet som klaganden yrkar,
4. varför klaganden anser att avgörandet skall ändras,
5. de omständigheter som klaganden åberopar till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas,
6. de bevis som klaganden åberopar och vad han vill styrka med varje bevis.